

Socialdepartementet

Tandvårds och
läkemedelsförmånsverket
Box 225 20
104 22 Stockholm

Uppdrag till Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket att se över apoteksmarknadens förutsättningar

Regeringens beslut

Regeringen ger Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket (TLV) i uppdrag att utreda hur apotekens ekonomiska ersättning bör utformas och anpassas i syfte att skapa incitament för aktörer att erbjuda en god tillgänglighet till öppenvårdsapotek och farmaceutisk service i hela landet samtidigt som en kostnadseffektiv användning av offentliga resurser bibehålls. Myndigheten ska i arbetet med uppdraget utgå från TLV:s senaste marknadsbeskrivning och prognos som presenteras i rapporten Uppföljning av apoteksmarknaden 2025.

Apotekens ersättning ska utformas för att möjliggöra en långsiktig, god och ändamålsenlig tillgänglighet till apoteksverksamhet.

TLV ska i arbetet bland annat bedöma och om möjligt föreslå en differentiering mellan öppenvårdsapotek som bedriver verksamhet vid fysiska apotek och de öppenvårdsapotek som bedriver e-handel.

I uppdraget ingår att analysera om det finns behov av att särskilt prioritera fysiska öppenvårdsapotek för att stärka tillgängligheten till öppenvårdsapotek i exempelvis glesbygdsområden.

TLV ska lämna nödvändiga författningsförslag. Vid framtagande av förslag ska EU:s statsstödsregelverk särskilt beaktas.

TLV ska visa hur ersättningen stödjer effektiv styrning av apoteksmarknaden, hur den kan påverka dess utveckling och balansera tillgänglighet och kostnadseffektivitet ur ett samhällsperspektiv.

TLV ska redovisa konsekvenser för apoteksmarknadens funktionssätt, konkurrens och marknadsstrukturer. TLV ska också visa hur förslagen tar hänsyn till särskilda behov, såsom socioekonomi, köpkraft och beredskap, samt hur regionala förutsättningar har beaktats.

TLV ska när uppdraget utförs föra dialog med lämpliga patientorganisationer, apoteksbranschen, Läkemedelsverket samt vid behov Konkurrensverket. Myndigheten ska också inhämta synpunkter från utredningen om säkrare tillgång till läkemedel (S 2025:07).

TLV ska senast den 29 april 2027 lämna en delredovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet). Delredovisningen ska omfatta en bedömning av om det är möjligt att genomföra förändringen av apotekens ersättning med en mer differentierad modell för denna samt förslag på ersättningsmodeller eller riktade stöd för sådan differentiering.

TLV ska senast den 29 april 2028 lämna en skriftlig slutredovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet).

Redovisningen av uppdraget ska hänvisa till diarienumret för detta beslut.

Ärendet

TLV har genom sin instruktion i uppdrag att skapa förutsättningar för en väl fungerande apoteksmarknad. I det ligger att göra kontinuerliga uppföljningar av marknadens utveckling av bland annat tillgänglighet, service och lönsamhet. TLV ansvarar för centrala delar av ersättningen till öppenvårdsapotek genom reglering av öppenvårdsapotekens handelsmarginal vid försäljning av receptförskrivna läkemedel inom läkemedelsförmånerna och administration av stöd till apotek i glesbygd. Ersättningssystemet är ett viktigt verktyg för effektiv styrning, med innebörden att staten ska ha ändamålsenliga verktyg att kunna påverka utvecklingen när marknaden förändras. Samtidigt behöver ersättningen fungera i ett samhällsperspektiv där apotekens roll inte bara handlar om försäljning av läkemedel, utan även om att säkerställa tillgång till läkemedel,

rådgivning och service nära patienten. Den samlade målbilden för apotekens roll behöver därför kunna omsättas i tydliga incitament och krav.

Utvecklingen på apoteksmarknaden har de senaste åren präglats av förändrade kundbeteenden där e-handeln tar en större del av försäljningen. Detta påverkar fysiska apoteks intäkter och kan på sikt förändra etableringsmönster och geografisk tillgänglighet. Regionala skillnader i demografi och vårdstruktur samspelar med socioekonomi och köpkraft, vilket kan påverka både efterfrågan och apotekens ekonomiska förutsättningar. För att den offentliga ersättningen till öppenvårdsapotek ska bidra till ändamålsenlig tillgång till läkemedel och rådgivning över hela landet behöver systemet kunna ta hänsyn till särskilda behov och beredskapsaspekter. En sådan ansats kräver att TLV belyser vilka mekanismer i den offentliga ersättningen som kan hantera skillnader mellan olika öppenvårdsapotek utan att skapa oönskade snedvridningar av konkurrensen.

Förslag till förändringar i utformningen av de offentliga ersättningarna till öppenvårdsapotek bör beakta marknadsstrukturer, inklusive ägarkoncentration, konkurrensvillkor och den fria etableringsrätten. För att apoteksmarknaden ska vara robust över tid behöver TLV analysera långsiktiga trender, effekter och scenarion som visar hur olika ersättningsprinciper kan påverka etablering, serviceutbud och försörjningsförmåga. Här ingår även att belysa balansen mellan tillgänglighet och kostnadseffektivitet. I den praktiska utformningen behöver TLV därför också ta hänsyn till öppenvårdsapotekens intäkter från annan verksamhet än försäljning av receptförskrivna läkemedel inom läkemedelsförmånerna, bland annat försäljning av övriga receptbelagda och receptfria läkemedel, läkemedel till djur, handelsvaror, rekvisition och intäkter från försäljning av parallellimporterade läkemedel.

På regeringens vägnar

Jakob Forssmed

Anna Gyllenstrand

Kopia till

Läkemedelsverket

Tillväxtverket

Utredningen om säkrare tillgång till läkemedel S 2025:07